

Οι εμπειρία των ευρωπαϊκών πόλεων, το παρόν και το μέλλον της μητροπολιτικής Θεσσαλονίκης

Τα θέματα της χωρικής ανάπτυξης, της κοινωνικής συνοχής και των μητροπολιτικών λειτουργιών των αστικών περιοχών σε όλον τον ευρωπαϊκό χώρο – και όχι μόνο - είναι στο επίκεντρο.

Ένα οδοιπορικό στη Μεγάλη Βρετανία και οι επί μέρους σταθμοί στο Λονδίνο, Νιου Κασλ, Εδιμβούργο, Γλασκόβη, με κοινό σημείο αναφοράς τις αστικές αναπλάσεις και τους μετασχηματισμούς των πόλεων, έχει ιδιαίτερη σημασία **τόσο** για τις ίδιες τις εξελίξεις στη χώρα αυτή και την παραγωγική της δομή, **όσο** και για τις εμπειρίες – διδάγματα για τον εθνικό μας χώρο.

Πόλεις που αντιμετώπισαν τεράστια και ίσως κολοσσιαία προβλήματα από τη μεγάλη κρίση της βιομηχανικής εποχής, τώρα στη μεταβιομηχανική νέα εποχή μεταμορφώνουν αστικές – υποβαθμισμένες περιοχές σε κέντρα ανάπτυξης. Εγκαταλειμμένες περιοχές, παλιά εργοστάσια, λιμάνια με άδειες αποθήκες, εγκαταστάσεις που λειτουργούσαν χωματερές, εγκαταλειμμένα χαλυβουργεία, αποβάθρες χωρίς εμπορευματική κίνηση, **σήμερα είναι το πεδίο ευρείας αστικής ανάπλασης και ανασυγκρότησης.**

- Στο Λονδίνο εντυπωσιακή είναι η ανάπλαση στη νότια πλευρά του λιμανιού στην περιοχή των Ντόκλαντς, μέσα από τα προγράμματα αστικής ανάπλασης Royal Docks.
- Στο Νιούκασλ και το Γκειτσχέντ υλοποιείται ένα εκτεταμένο πρόγραμμα ανάπλασης με δράσεις και για την απασχόληση – παραγωγικότητα. Κεντρική περιοχή 250 Ha μετατρέπεται άρδην και υλοποιούνται μεγάλα έργα οικιστικής, πολιτιστικής και κοινωνικής ανάπτυξης. Έργα σήμανσης και προσδιορισμού της φυσιογνωμίας της περιοχής συνοδεύουν τα μεγάλα αυτά σχέδια.

Πρότυπες αναπλάσεις στο ποτάμι που συνδέει το Νιουκάσλ με το Γκειτσχέντ, δίνουν την εικόνα μιας γενικής αναζωογόνησης.

Το μουσικό κέντρο του Geteshead, το βαλτικό κέντρο σύγχρονης τέχνης, (παλιό σιλό) τα έργα ανάπλασης του δυτικού Geteshead, το πρόγραμμα για το λιμάνι TYNE, συνυπάρχουν με σημαντικές παρεμβάσεις όπως η γέφυρα της χιλιετίας (Millenium Bridge).

- Στη Γλασκόβη, μετά τη «σύγχρονη ανάπτυξη» των δεκαετιών 60 – 70, αναπτύσσουν μεγάλα προγράμματα, μέσα από ένα πρόγραμμα συνεργασίας όλων των τοπικών φορέων με συνεκτικό κρίκο τη «συμμαχία για τη Γλασκόβη» «Glasgow Alliance» (στρατηγική πολιτική συντονισμού και συναίνεσης δημοσίων – ιδιωτικών φορέων). Το πρόγραμμα αυτό (Gorbale initiative) είναι αξιοσημείωτο. Το 1990 ιδρύθηκε οργανισμός για την ανάπλαση της περιοχής και αμέσως με διαγωνισμό εκπονήθηκε το master plan και τάχιστα αναδημιουργούνται περιοχές με ποικιλία χρήσεων.

Στην ευρύτερη περιοχή Λανκασάιρ (ανατολικά της πόλης) σε χώρο όπου λειτουργούσε μεγάλη μονάδα χαλυβουργίας, υλοποιείται τεράστιο πρόγραμμα για κατοικίες, εμπορικά κέντρα, κτίριο πολιτισμού, χώρων αναψυχής κ.λ.π.

- Στο Εδιμβούργο, όπως παντού άλλωστε, είχαμε την ευκαιρία παρουσίασης των προγραμμάτων από τους υπεύθυνους του τμήματος αστικής ανάπτυξης, την υπηρεσία πολεοδομίας, του συμβουλίου οικονομικής ανάπτυξης και τη Δ/ση στρατηγικού σχεδιασμού της πόλης. Η δημιουργία αναπτυξιακής Εταιρείας (Edinburg Waterfront) δημιούργησε τη βάση για τη συνολική μελέτη κι εκπόνηση σχεδίων για την ανάπτυξη παράκτιων περιοχών και ένταξή τους στις λειτουργίες της πόλης με περιβαλλοντική αναγέννηση, με κοινωνικές υποδομές και στεγαστικά προγράμματα, με πρόβλεψη θέσεων εργασίας γι' απασχόληση των πολιτών. Δημόσια κτίρια – σχολεία πολιτιστικά κέντρα συμπληρώνουν το πρόγραμμα. Το αποτέλεσμα είναι 6.500 νέες κατοικίες, 340.000 τ.μ. επιχειρηματικοί χώροι – γραφεία και 12.500 νέες θέσεις εργασίας σε μια έκταση 110 ha με κόστος 100 δις δρχ.

Προκύπτουν επομένως ορισμένα θέματα αναφορικά με τη Θεσ/νίκη που ανάγονται στο θεσμικό πλαίσιο, τις κεντρικές πολιτικές και στο σχέδιο που οι τοπικοί φορείς έχουν για την ανάπτυξη της μητροπολιτικής περιοχής της Θεσ/νίκης.

Προκύπτουν «συνέπειες» όταν μνημονεύουμε την ευρωπαϊκή εμπειρία, όπου ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός, η συνύπαρξη πολεοδομικών – αρχιτεκτονικών – οικονομοτεχνικών επεξεργασιών και υλοποίηση έργων – παρεμβάσεων αποτελούν πάγια πραχτική, καθώς εμείς είτε θεωρούμε πως σχεδιάζουμε αενάως χωρίς προοπτική υλοποίησης είτε λόγω έλλειψης χρόνου με πρόχειρες μελέτες κι επεξεργασίες προχωρούμε σε υλοποίηση έργων που δεν εντάσσονται σε έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο οι υπεύθυνοι για τα προβλήματα αυτά κι επομένως οι αρμόδιοι, θεωρούν πως πάντα φταίνε άλλοι για την κατάσταση αυτή.

Η ευρύτερη περιοχή πρέπει να αποκτήσει μητροπολιτικές λειτουργίες, ιδιότητες προσαρμογής που θα κάνουν το άθροισμα σύνολο. Πρέπει να κατακτήσουμε μια νέα συμμαχία, με ένα νέο διάλογο για το μέλλον καθώς δε μπορούμε με θέσφατα και καινοφανή ιδεολογήματα να προχωρήσουμε.

- ✓ Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε πως το Ρυθμιστικό σχέδιο δε συνιστά πλέον «πατριαρχικό κείμενο» και πρέπει τάχιστα να ανανεωθεί πλήρως.
- ✓ Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε πως η στρατηγική ανάπτυξης του ΠΣΘ δε μπορεί να εγκλωβιστεί στη λογική των πέντε μεγάλων έργων.

Υπάρχει σημαντική διαφορά στην έννοια της εκτέλεσης σημαντικών δημοσίων έργων υποδομής και στη διαμόρφωση ενός στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης του ΠΣΘ.

Ως πόλη λοιπόν έχουμε ανάγκη από ένα **σχέδιο με βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα και μακροπρόθεσμη αξιοπιστία**. Παρότι το ιδιοκτησιακό και το άκαμπτο θεσμικό πλαίσιο αποτελούν μείον, πρέπει και μπορούμε να υλοποιήσουμε μέτρα για βιώσιμη ανάπτυξη με στρατηγική για τις υποδομές, τις

αστικές αναπλάσεις, τα μεγάλα έργα, για νέους τομείς – νέες αγορές (τεχνολογίες αιχμής, διευρωπαϊκά δίκτυα ενέργειας, ενιαία αγορά χρηματοπιστωτικών συστημάτων κ.λ.π.).

Απαιτείται τώρα μια ανοικτή αστική διαδικασία για την ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης ως ευρωπαϊκή πόλη.

Δε μπορούμε να δεχθούμε της άποψη του Δημάρχου Θεσσαλονίκης πως «... η πόλη είναι πολυμελετημένη και καλομελετημένη», καθώς έτσι θα παραμείνουμε εσαεί σε αδόκιμους σχεδιασμούς και υλοποιήσεις μικροκλίμακας.

Εμείς όλοι γνωρίζουμε για παράδειγμα ότι σχεδιάζεται τώρα το νέο αεροδρόμιο. Ποιος διάλογος, ποια συμμετοχή, ποιος διαγωνισμός, ποια κατάθεση αρχιτεκτονικών ιδεών έχει συσχέτιση με τα κτίρια που σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και θα κατασκευάσουν ως προίκα για τη Θεσσαλονίκη και το ΠΣΘ:

Πρέπει να συμφωνήσουμε επομένως πως η προσαρμογή στις νέες πραγματικότητες της Ευρώπης των Περιφερειών και των πόλεων πρέπει να γίνει τώρα. Η ευρωπαϊκή εμπειρία συνηγορεί πως μόνο ο ανανεωμένος πολεοδομικός και αρχιτεκτονικός σχεδιασμός, η μεγάλης έκτασης εμπλοκή των αρχιτεκτόνων στο σχεδιασμό θα επιφέρει αποτελέσματα.

Θέματα προκλήσεις αναμένουν κι επιζητούν επιλύσεις.

Η περιοχή των κερ. Αλλατίνη, οι μεγάλες δημόσιες εκτάσεις στον περιαστικό χώρο, η δυτική περιοχή με τους Λαχανόκηπους και η δυτική Θεσσαλονίκη με το δυτικό τόξο, **αποτελούν το προνομιακό πεδίο ώστε να εξελιχθεί ένας ευρείας έκτασης υλοποιήσιμος σχεδιασμός με χαρακτηριστικά αστικής και κοινωνικής συνοχής.**

Χρειάζεται όμως ένα προσπαιτούμενο :

Πρέπει να συμφωνηθεί ένα στρατηγικό σχέδιο με την ενεργοποίηση ενός επιτελικού οργάνου μητροπολιτικής εμβέλειας για το συντονισμό **δημοσίου – ιδιωτικού** τομέα με στόχο τη διαχείριση της μητροπολιτικής Θεσ/νίκης.

Νέα δομή με πλαίσιο συνεργασίας και διοίκησης, είναι τώρα το ζητούμενο. Μια **δομή** για τη διαχείριση των κοινοτικών πόρων, τη συγκέντρωση και προσέλκυση κεφαλαίων και τη χρηματοδότηση έργων με **σκοπό** την ανάδειξη της Θεσ/νίκης σε μητροπολιτικό κέντρο και με **αντικείμενο** το σχεδιασμό – εποπτεία – υλοποίηση των έργων και το συντονισμό με τους φορείς και τον ιδιωτικό τομέα.

Η νέα λοιπόν δομή πρέπει να συγκεντρώνει τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς του ΠΣΘ, σε σχήμα ΑΕ ειδικού σκοπού ή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας, για την εμπέδωση ευρείας συνεργασίας, με στόχο – προγραμματισμό και κυρίως με ενιαίο κέντρο διοίκησης και διαχείρισης.

Εδώ είναι το κεντρικό ζήτημα. Με παλιά υλικά και καθιερωμένες πρακτικές, απλώς θα αναπαράγουμε μια μιζέρια που έχει κουράσει ακόμα κι αυτούς που αρέσκονται να αναλώνονται σ' αυτήν.

Θανάσης Κ. Παππάς
Αρχιτέκτων
Μέλος της Ε.Ε. του ΟΡΘ
Δ/ντής ΤΥ Δήμου Μενεμένης
Γ.Γ. του ΔΣ του ΣΑΔΑΣ - ΠΕΑ